

Ar menas gali paveikti tikrovę?

Menas – tai kūrybinis tikrovės perteikimas. Šiuo trumpu žodžiu apibrėžiamos jau tūkstančius metų besiformuojančios žmonių išraiškos formos: tapyba, literatūra, muzika, šokis, teatras, kinas, fotografija ir begalė kitų. Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, jog meno pasaulis neturi didelės reikšmės realybei, juk tai tik išraiška, gimusi žmogaus fantazijoje. Tačiau nūdienos individui yra ypač svarbu suvokti, kad menas ne tik atskleidžia, bet ir tiesiogiai veikia tikrovę.

Visų pirma menas daro didelį poveikį kūrėjo tikrovei. Tikram kūrėjui menas – visas gyvenimas, jis gyvena kūryba, tad nenuostabu, jog menas itin glaudžiai susijęs su tokio žmogaus realybe. Būtent toks menininkas buvo XX a. vidurio* rašytojas, poetas Vincas Mykolaitis-Putinas. Iškilį asmenybę kūrybai atidavė daugiau nei 50 metų, todėl savaime suprantama, kad per tokį ilgą laiką tiek kitų kūrėjų menas, tiek jo paties troškimas rašyti ne sykį reikšmingai paveikė poeto tikrovę. Jaunystėje skaityta Maironio kūryba Vincui Mykolaičiui-Putinui vienu pagrindinių pretekstų tapti kunigu, nes jis įsivaizdavo tapsiąs tokiu tautos vedliu*, koku tuo metu buvo Maironis. Deja, vėliau rašytojas ilgus metus kentėjo vidinį kunigo ir poeto konfliktą, kadangi asketiškas kunigo gyvenimo būdas varžė kūrybinius polėkius. Būtent todėl, siekdamas kūrybos laisvės, Vincas Mykolaitis-Putinas galiausiai išstojo iš kunigų luomo. Tiesa, prieš tai, lyg siekdamas paruošti visuomenę šiam šokiruojančiam poelgiui, XX a. 4 dešimtmečio pradžioje rašytojas sukūrė pirmąjį lietuvišką psichologinį intelektualinį romaną „Altorių šešėly“. Beje, romanas itin stipriai paveikė to meto visuomenę, buvo pramintas „kūriniu-kometa“, nes joks lietuvis anksčiau taip giliai nenagrinėjo kunigo pašaukimo temos, tokio sudėtingo asmens vidinio konflikto. Romane pasakojamas Liudo Vasario gyvenimas. Kaip ir kūrinio autorius, jaunas Liudas Vasaris renkasi kunigo gyvenimo kelią, o viena šio pasirinkimo priežasčių – Maironio kūryba. Juk Maironis – kunigas! Deja, labai greitai jaunas klierikas suvokia negalįs pajauti gyvo tikėjimo, empyrinio santykio su Dievu. Poeto pašaukimas, kita vertus, vis stiprėja. Vis dėlto Liudas Vasaris nusprendžia nemesti kunigų seminarijos, tylėt, dangstytis ir paslėpti svajones savo ir jausmus. Šį savo būties apibendrinimą klierikas randa žymaus menininko, poeto Fiodoro Tiutčevo eilėraščio „Silentium“ eilutėse. Taigi menas stipriai paveikia dar visai jauno Liudo Vasario tikrovę. 18 metų jo viduje verda kova tarp kunigo ir poeto pašaukimo. Vis dėlto kunigas pamažu laisvėja ir poezija galiausiai ima viršų. Romano pabaigoje vaizduojamas Liudas Vasaris, rašantis pareiškimą vyskupijos kurijai dėl išstojimo iš dvasininkijos. Poetas renkasi meną, kūrybos laisvę. Akivaizdu, jog menas padaro ypač didelę įtaką Liudo Vasario gyvenimui, jo realybei. Ne tik literatūroje, bet ir realybėje ne vienas kūrėjas su menu susieja visą savo gyvenimą. Pavyzdžiui, žymus XX a. vidurio Salvadoras Dali. Dėl plataus profesijų spektro net sudėtinga įvardyti, kas konkrečiai jis buvo. Salvadoras Dali užsiėmė tiek tapyba, tiek režisūra, tiek vaidyba, tiek poezija. Viena aišku: šis menininkas tiesiog gyveno menu, todėl menas neišvengiamai veikė jo tikrovę. Taigi menas turi didelę reikšmę kūrėjo tikrovei, nes dažniausiai kūryba ir yra menininko realybė.

Be to, menas daro didelę įtaką ne tik kūrėjui, bet ir įprastam žmogui, kurį būtų galima įvardyti meno vartotoju. Menas yra labai didelė žmonių kultūros dalis. Tad nieko nuostabaus, jog jis veikia visuomenės tikrovę. Menu domėjosi (500 ž.) ir XIX a. pab. – XX a. pirmos pusės kūrėja neoromantikė Marija Pečkauskaitė, pasirašinėjusi Šatrijos Raganos slapyvardžiu. Ji lietuviškos spaudos draudimo laikotarpiu išitraukė į nelegalų knygų platinimą, organizavo lietuviškus vakarus, spektaklius. Apie 1920 m.* Šatrijos Ragana parašė apysaką „Sename dvare“. Kūrinyje apibūdinamas XIX a. antros pusės dvaro gyvenimas. Pagrindinė veikėja mamatė – mylinti motina, itin jautrios sielos moteris. Mamatė mėgsta groti pianinu Šopeno bei kitų kompozitorių kūrinius. Būtent jautrumą muzikai galima įvardyti viena iš mamatės svajingo charakterio priežasčių. Moteris svajoja apie beribę būtį, yra plačių pažiūrų: palaiko lietuviybės idėją, nelegalių knygų leidybą, o panašių vertybių moko ir savo vaikus. Vaikams labai patinka mamatės grojimas. Be to, mamatės palaikomo knygnešio Levanardos literatūra bei drožiniai – taip pat menas. Šis menas stipriai veikia visuomenę, nes ugdo žmonių tautiškumą, meilę tėvynei, savai kultūrai, o tai buvo itin svarbu Lietuvos išlikimui XIX a. antroje pusėje, kai vykdoma intensyvi rusifikacija. Džiugu, jog ir vėliau, XX a. pabaigoje, Lietuvai besivaduojant iš antrosios sovietinės okupacijos, menas tinkamai veikė žmones. Su poetu Justinu Marcinkevičium kartu mitinguose skanduotas žodis „Lietuva“ stiprino visuomenės tautinius jausmus, teikė viltį. Deja šiandien nepriklausomoje valstybėje gyvenantis jaunas individas menkai domisi menu. Vis mažiau lankosi teatre, vėčiau renkasi laiką leisti socialiniuose tinkluose. Dėl to dažnas jaunuolis yra siauresnio mąstymo, negali giliai suvokti savo būties žemėje esmės. Taigi menas ne mažiau veikia ir jį stebinčio, klausančio žmogaus tikrovę, daro didelę įtaką jo vertybėms ir interesams.

Apibendrinant galima teigti, jog menas neabejotinai veikia tiek kūrėjo, tiek vartotojo realybę. Menas yra tokia didelė žmonių kultūros dalis, jog iš esmės nesuklystume jį patį vadindami istorijos tikrove.

* pažymėti nedideli netikslumai.